
Telegram cunsumadëures utober/novëmber dl 2011

Aumënt dl 1% dla cuta sön le valur ajuntè

Dai 17 de setëmber incà é la cuta sön le valur ajuntè gnüda alzada dal 20% al 21%. Da can inant vel pa chësc concretamënter?

- pro marćianzia y sorvisc olach'al é gnü fat na fatura vel la data dla fatura. Fatures che é gnüdes fates dan i 17 de setëmber 2011 = 20%; fatures fates do i 17 de setëmber 2011 = 21%
- pro spediziuns de bëgns mobii vel la data sön la bolëta de spediziun. Por spediziuns do i 17 de setëmber 2011 vel porchël la cuta dl 21%
- acunc: determinanta é la data dl paiamënt. Acunc che é gnüs paià dan i 17 de setëmber 2011 = 20%; paiamënc fac do i 17 de setëmber 2011 = 21%. Da mëte averda: l'import romagnënt che é gnü paié do i 17 de setëmber 2011 é te vigni caje sotmetü a na cuta dl 21%.

Antibiotics: atenziun pro polam da miorè che vëgn da n "zidlamënt-turbo"

Tignì n gran numer de polam da miorè sön na spersa strënta porta sovënz pro a dagns por la sanité y a na mortalité dër alta di galüc. Porchël prò cotan de aziëndes che tira sö polam da miorè da limitè les pordüdes adoran antibiotics. Chësc n'é nia ma n problem por la sconanza di tiers mo bëgn incé por la porsona che consumëia spo la cern: tres de plü tiers é infetà cun, a dì ch'an dij, germs resistënc, sön chi che i antibiotics ne n'à plü degöna faziun. De te' germs po incé infetè la porsona tres la morona dl'alimentaziun. Chësc é porchël le consëi di esperc dl'alimentaziun: al é damì mangé manco cern y dè fora n pü de plü scioldi por produc de alta cualité che vëgn da alevamënc olache i tiers vëgn zidlà cun respet.

N galüc da zidlamënt vëgn al dedaincö tut ia cun n pëis otimal de 1,8 chili ch'al à arjunt te n tëmp record de ma 32 dis. Deache i tiers crësc tan aslöm ési te püch tëmp tocià ite te locai strënc olach'ai ne n'à indinènia la poscibilitè da crësce naturalmënter y olache al ne vëgn gnanca respetè sü bojëgns vitai. Chësta é pö n'assurdité nia ma por chi che se dà da fà por la proteziun di tiers.

De mius condiziuns de zidlamënt é da ciafè pro aziëndes che s'en tol sura de trà sö i tiers tl respet dl tier instës y dl ambiënt incër ël ia. Dantadöt pro produc che vëgn dal'agricoltöra biologica vëgnel ghiré

condiziuns che va tres sura i standarg dà dant dala lege.

Maladoranza dl bun inom dla „Zentrala Consumadus“

Sciöche al pê po le bun inom dla Zentrala Consumadus ti dè na sbürta ala venüda de n produt. Al n'è nia da s'un fà demorvèia che al é n valgönes “bisces fosces” che prô da ingianè les consumadèsses y i consumadus adoran parores sciöche “la Zentrala Consumadus racomana chësc produt” o “la Zentrala Consumadus à mostrè entusiasim por chësc produt”. Chèstes tatices por vëne vëgn dantadöt adorades pro produc che vëgn venüs da cíasa en cíasa y en general defora dales botèghes.

La Zentrala Consumadus mèt porchël en tler na cossa: Nosta Zentrala ne dà nia consëis de cumpra por produc o sorvisc! Vigni sort de detlaraziun che va de chësc vers é na ingianada y dess ti gnì lasciada alsavèi ai sorvisc de consulënza dla Zentrala Consumadus dl Südtirol.

A consumadèsses y consumadus che à intenziun da se cumprè val' o da stlÿje jö n contrat de val' sort ti vëgnel aconsié de ti ciarè bele danfora a tesç y confrunc sön produc desvalis; l'infoteca dla Zentrala Consumadus nen mèt a desposiziun cotanc. Inçe online sot a www.verbraucherzentrale.it röion pro la lista di tesç.

Boandes duces fej mal al cör y ala zircolaziun

Chi che bër regolarmënter boandes duces é plü al prigo de maraties al cör y ala zircolaziun. Chësc vëgn lascè alsavèi dal aid, le Sorvisc d'informaziun por l'alimentaziun, l'agricoltöra y la sconanza dl consumadù. N stüde fat tla Svizera lascia ponsè che chësc efet negatíf vëgn bele a s'al dè do da püces edemes de consum regular y pro quantitês moderades. A chësta inrescida àl tut pert 29 èi sagns y de pëis normal danter i 20 y i 50 agn. Por trèi edemes alalungia ài boiü vigni dé 600 ml de na boanda ducia cun 40 g o 80 g de zücher d'üa (glucosa), zücher de früc (frutosa) o zücher blanch (sacarosa). Dan y do les fases de stüde desvalies é i èi che se à metü a desposiziun gnüs vijità da doturs. L'analisa di dac à desmostrè che n consum da vigni dé de boandes duces aumènta la probabilité de s'amarè de maraties al cör y ala zircolaziun. Bele de pices quantitês de zücher (40 g al dé) à na influënza negativa sön le metabolism: i èi che s'à sotmetü al test à mostrè sö n livel dl zücher tl sanch plü alt, i valurs dl colesterinn é plü stlec y la zirconferënza dla vita é inçe majera. La conzentraziun tl sanch de n valgügn parametri d'inflamaziun é aumentada feter dl dopl. Deperpo che le zücher de früc da fontanes naturales sciöche la ordöra y la verzöra é dër sann, fej boandes aducides cun zücher de früc particolarmënter mal, spliga i inrescidus. Al jarà debojègn de stüdi a dorada lungia por confermè chisc pröms resultaç.

Relevamënt di prisc: ordöra y verzöra a Balsan

N relevamënt di prisc dla Zentrala Consumadus dl Südtirol fat chësc isté a Balsan pro punc de venüda desvalis à desmostrè che al é tres cíamò de gran desfarënzes de prisc pro la ordöra y la verzöra: sc'an

paia mesanamënter tl supermarcé por la medema sort de ordöra y verzöra 20,00 euro, cóstera tla strada Rovigo 32,94 euro (32,18 euro söl "Obstmarkt"), deperpo che tla botëga Frilo pàion 21,28 euro y tla Lidl 15,13 euro. Por cí che reverda l'alzada di prisc sön le tru dal produzënt cína al consumadù n'é i resultač de chësc relevamënt nia d'ater che la conferma de chi da denant: la medema sort de ordöra y verzöra che costa tla strada Rovigo 32,94 euro (32,18 euro söl "Obstmarkt"), po gnì cumprada ite a Verona tla hala dl gran marcé ma por 10,10 euro.

De miù notizies pon indere ciafè por cí che reverda les etichètes dla ordöra y verzöra. En raport ai relevamënc da denant é la situaziun sön i marcìa dassënn miorada: tla strada Rovigo corespognô bëgn le 95% dles informaziuns sön le produt al dërt, sön le "Obstmarkt" le 87%. Informaziuns plü avisa sön chisc relevamënc pon ciafè sot a: www.verbraucherzentrale.it.

Cunc corënc por studënc „debann“:cí che é scrit, cunta!

D'isté à n studënt de 21 agn analisé i cunc corënc por studënc pro 5 banche locales por cunt dla Zentrala Consumadus dl Südtirol. Les informaziuns a usc di impiegač de banca ne corespognô nia dagnora ales informaziuns sön le prospet. La consequenza é chëra che n cunt che po resultatè adatè do n dialogh cun n impiegat de banca se desmostra impò ciamò nia adatè do avèi lit les plates d'informaziun. Eco, che al é dagnora damì se li jö indortöra les informaziuns precontratuales. Informaziuns plü avisa sön chësc relevamënt é da ciafè online sot a www.verbraucherzentrale.it.

Sentënza dla Curt de Iustizia dla UE: degöna tecnica dla genetica tla mil

La sentënza emetüda dan da püch dala Curt de Iustizia dla UE por cí che reverda le stöp de flus tla mil comporta zënzater consequënces nia da püch por le marcé y por les consumadësses y i consumadus. Aladò de chësta sentënza po la mil che contëgn incé ma sëgn de stöp de flus che vëgn da plantes geneticamënter modificades, ma gnì metüda söl marcé cun na lizënza tlera aposta. Insciö confermëia la Curt de Iustizia dla UE, almanco por cí che reverda la mil, la ghiranza de n regolamënt a "toleranza – nul" por vigni sort de sëgn de material geneticamënter modifiché. Tl dagnì jaràl debojëgn por la mil che contëgn sëgn de stöp de flus che vëgn da plantes geneticamënter modificades de na lizënza speziala y la mil mëss incé gnì etichetada aladò. Do la lege che à valü cína sëgn messâ la detlaraziun „geneticamënter modifiché“ ma ester sön producú alimentars sce la pert de organisms geneticamënter modificà (OGM) jô sura le 0,9 porcënt fora. Sc'ara ê dessot o ara ê adinfal dessura o ara ne jô tecnicamënter nia da schivé, spo ne n'êl nia l'oblianza da le detlarè. Cun chësta sentënza nöia indere vëgn incé la plü picia pert de stöp de flus che vëgn da OGM conscidrada „prodüta da OGM“ y sciöche „ingrediënt“ tla mil. Insciö mët la Curt de Iustizia dla UE pé sön tera nöia deache chësc ingrediënt ne röia nia aposta tla mil y ne n'à gnanca degöna faziun sön süa cualité. Por intant é incé sëgn de stöp de flus che vëgn da OGM sotmetüs al'oblianza de lizënza.

Ferates dla DB y ÖBB: n valgönes fermades é tabu

En gaujiun dl'aprovaziun dl orar 2010/2011 ti â le Ministêr di trasportâ ai Eurocity dl consorz metü adöm dala DB, ÖBB y dala sozieté taliana Le Nord da s'architè tles staziuns intermesanes. Chisc Eurocity passa sön les linies danter Minca/Desproch y Milan, Aunejia y Bologna. Do da plü scomenciadies y tutes de posiziun incè da pert dla Zentrala Consumadus dl Südtirol por protestè cuntra chësta proibiziun à le Ministêr di trasportâ de jügn de chësc ann indô autorisé les fermades te n valgönes dles staziuns plü importantes sön chëstes linies. Sön la linia danter Minca y Aunejia se tràtera de Balsan, Trënt, Rorèi y Verona. Cí che n'é nia da capì é ciodì che le Ministêr lascia valèi inant la proibiziun por les staziuns de Vicenza, Padua y Aunejia-Mestre. La Zentrala Consumadus ti à porchèl indô presentè la chestiun al'Autorité por la concorënza y le marcé y al Comissar europeich competënt: a chësta moda déssel gnì stabili sce n te' comportamënt va cuntra les normes por la sconanza dla concorënza y cuntra i dërc dles consumadësses y di consumadus.

Zertificat de conformité suplementar por i rembursamënc dles spëises dl dotur dai dënz

La ghiranza dl Ordinn di doturs dai dënz de zertificac de conformité suplementars por le rembursamënt dles spëises vëgn refodada dala Zentrala di Consumadus: te tëmps sciöche chisc ne jôl a nia mëte sö cíamò d'atri ostacui burocratics por ti podèi pomez ai rembursamënc dles spëises albüdes dal dotur dai dënz. Al foss indere gran' ora, do che al é gnü adatè les tarifes por le trafich local, incè da adatè i rembursamënc dles spëises dl dotur dai dënz, che é restà anfat dai agn 80 dl ultimo secul, ales condiziuns da sègn. La proposta de n "sègn de cualité" da pert dl Ordinn di doturs dai dënz vëgn tuta sö cun plajèi dala Zentrala Consumadus tan inant che ara se trata de n dër sistem de management de cualité orientè al tliënt y nia de na metüda en scena di doturs dai dënz instësc.